



**Är en digital version av utbildningen  
*Ansvarsfull Alkoholservering* likvärdig den  
fysiska utbildningen?**

**Slutrapport av en uppföljning under hösten 2021**

Kristin Feltmann, Tobias Elgán, Nasim Caspillo och  
Johanna Gripenberg

**RAPPORT NR 72**

STADs rapportserie, 2022  
Rapport nummer 72  
ISSN: 1654-7497  
ISBN: 978-91-986697-5-6

[www.stad.org](http://www.stad.org)

Rapporten kan laddas ned från STADs hemsida: [www.stad.org](http://www.stad.org)  
Vid frågor om rapporten, kontakta [kristin.feltmann@regionstockholm.se](mailto:kristin.feltmann@regionstockholm.se)  
Vid frågor om Ansvarsfull Alkoholservering, kontakta [stad-utbildningar.sls@regionstockholm.se](mailto:stad-utbildningar.sls@regionstockholm.se)

## FÖRORD

STAD (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) startade 1995 som ett tioårigt projekt med uppdrag att identifiera, tillämpa och utvärdera lovande metoder för prevention inom alkohol- och narkotikaområdet. Projektet initierades efter en översyn av missbruksvården i Stockholms län, där Landstinget (nuvarande Region Stockholm) och Stockholms kommun gemensamt beslutade att göra en mer långsiktig satsning på metodutveckling. Sedan 2010 är STAD en enhet inom Centrum för psykiatrforskning.

STADs arbete kännetecknas av ett tätt samspel mellan praktik och forskning där kunskaper från utvärderingar omsätts till praktik och de praktiska metoderna utsätts för kritisk och konstruktiv granskning. Kunskapen om vad som kännetecknar effektiv prevention har ökat under de senaste tio åren men det finns fortfarande ett stort behov av att utveckla och testa nya samhällsbaserade preventiva metoder.

STAD har alltsedan 1996 utbildat krogpersonal i tvådagarskursen *Ansvarsfull Alkoholservering*. I Stockholm utbildas årligen mellan 500–700 krogpersonal och *Ansvarsfull Alkoholservering* har spridits till omkring 200 kommuner och till sex EU-länder i projektet STAD in Europe ([www.stadineurope.eu](http://www.stadineurope.eu)). Med anledning av Covid-19 pandemin anpassades STADs fysiska utbildning i *Ansvarsfull Alkoholservering* till ett digitalt format. Under 2021 erhöll STAD medel från Folkhälsomyndigheten för uppföljning av den digitala utbildningen och i föreliggande rapport redovisas resultaten. Rapportens format följer Folkhälsomyndighetens riktlinjer för återrapportering.

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<b>SAMMANFATTNING</b> .....	5
<b>SUMMARY</b> .....	5
<b>BAKGRUND</b> .....	7
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR .....	8
<b>METOD</b> .....	8
<b>RESULTAT</b> .....	9
JÄMFÖRELSE MELLAN DELTAGARNAS UPPLEVELSE AV DEN DIGITALA OCH FYSISKA UTBILDNINGEN .....	10
DELTAGARNAS UPPLEVELSE AV DET DIGITALA FORMATET .....	10
FÖRELÄSARNAS UPPLEVELSE AV DET DIGITALA FORMATET .....	12
<b>DISKUSSION</b> .....	13
<b>REFERENSER</b> .....	15
<b>BILAGA 1</b> .....	16

## **SAMMANFATTNING**

*Ansvarsfull Alkoholservice* är ett multikomponent alkoholpreventivt program som består av samverkan mellan bransch och myndigheter, krog tillsyn och utbildning av krogpersonal. *Ansvarsfull Alkoholservice* utvecklades av STAD redan 1995 och utvärderingar har visat på mycket goda effekter i form av minskat alkoholrelaterat våld och minskade samhällskostnader. Metoden har spridits till över 200 kommuner i Sverige och i sju europeiska länder. I Stockholm samordnar STAD arbetet och årligen utbildas 500-700 personer i en tvådagarsutbildning. Med anledning av Covid-19 pandemin anpassades utbildningen till ett digitalt format bestående av livesända föreläsningar via videolänk. En uppföljning har genomförts i syfte att jämföra den digitala versionen av utbildningen med den fysiska utbildningen genom att undersöka både deltagarnas och föreläsarnas upplevelse av de båda formaten. Resultaten visar att den digitala utbildningen i princip är likvärdig den fysiska utbildningen. Båda utbildningsformat fick höga skattningar i kursutvärderingarna gällande nyttan av hela utbildningen, samt de enskilda passen och föreläsningarna. Inga större skillnader mellan de båda formaten kunde mätas. Kursdeltagare på den digitala utbildningen tyckte att de tog till sig kunskap på ett bra sätt och var nöjda med antalet pauser och möjligheten att ställa frågor. Föreläsarna ansåg att de digitala föreläsningarna höll samma kvalitet som de fysiska föreläsningarna med undantag för passet om konflikthantering, som bedömdes något sämre. Föreläsarna tyckte att interaktionen med deltagarna fungerade något mindre väl jämfört med fysiska föreläsningar. Detta reflekterades dock inte i deltagarnas bedömningar. Det digitala formatet ökar tillgängligheten av utbildningen och kan ses som ett bra komplement till de fysiska utbildningarna.

## **SUMMARY**

*Responsible Beverage Service* is a multicomponent alcohol prevention program consisting of collaboration between the nightlife industry and authorities, improved enforcement, and training for staff at licensed premises. The program was developed by STAD in 1995 and research has shown positive effects with regards to decreased alcohol-related violence and decreased societal costs. The program has been disseminated to 200 Swedish municipalities and to seven European countries. In Stockholm, the work is coordinated by STAD and on a yearly basis between 500 and 700 staff are trained in a two-day course. As a consequence of the Covid-19 pandemic, the training course was adapted to a digital format using live-streamed online video lectures. A follow-up has been conducted to compare the digital version of the training with the physical training both by investigating the participants' and lecturers' experiences of both formats. Results show that the digital training course is equivalent to the physical training. Both training formats received high ratings in course evaluations regarding the overall usefulness of the course, as well as the ratings of the separate lectures. No considerable differences could be detected. Participants on the digital training thought they gained knowledge well and were satisfied with the number of breaks and the possibility to ask questions. Lecturers thought that the digital lectures

had the same quality as when they were held physically with the exception of the conflict management part, which was thought to be of less quality. The lecturers also thought that the interaction with course participants worked a little less well than during the physical training. However, this was not reflected in the course participants' evaluations. The digital format increases the availability of the training course and can be seen as a good complement to the physical training course.

## BAKGRUND

Krogmiljön är en arena där många olika samhällsgrupper vistas, både som gäster och i sitt arbete. Förekomsten av och tillgången på alkohol och andra droger i denna miljö gör den till en riskmiljö. År 1995 påbörjade STAD (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem), en enhet vid Karolinska Institutet och Region Stockholm, ett alkoholpreventivt utvecklingsarbete i Stockholm för att minska berusningsnivåer och förebygga alkoholrelaterade problem i nöjesmiljöer. Arbetet resulterade i metoden *Ansvarsfull Alkoholservering*. Utvärderingar av metoden visade att nekandegraden av servering till kraftigt berusade ökade påtagligt (från 5% till omkring 70%) och till underåriga (från 55% till över 90%) (1–4). Vidare visade utvärderingar på en minskning av alkoholrelaterade våldsbrott med 29% samt en kostnadseffektivitet på 1:39, dvs. för varje krona som investerats i metoden sparar samhället 39 kronor i form av uteblivna kostnader för bla. polisiärt arbete och sjukvårdskostnader (5). På grund av dessa goda resultat har *Ansvarsfull Alkoholservering* spridits nationellt och idag arbetar omkring 200 kommuner med metoden. Dessutom har metoden spridits internationellt till sex andra europeiska länder i EU-projektet *STAD in Europe* ([www.stadineurope.eu](http://www.stadineurope.eu)) (6–8).

Metoden är ett multikomponent program och består av förstärkt samverkan mellan bransch och myndigheter, effektiviserad krog tillsyn samt utbildning av kroganställda. I metoden ingår också att genomföra uppföljningar, sprida information samt ett policyarbete. Utbildningen i *Ansvarsfull Alkoholservering* riktar sig till krogpersonal och omfattar två heldagar. STAD samordnar arbetet i Stockholm och utbildar årligen 500–700 kroganställda. Ute i landets kommuner drivs arbetet av de kommunala ANDT(S)-samordnarna som ser till att krogpersonal utbildas. Innan pandemin hade denna tvådagars utbildning genomförts fysiskt, både i Stockholm och ute i landet, där deltagarna utbildas i "klassrumsmiljö". I många kommuner finns ett stort behov av att få stöd av STAD i genomförandet av dessa utbildningar, men även gällande implementering och kvalitetssäkring av metoden.

Med anledning av pandemin och de införda restriktionerna kunde utbildningen inte längre genomföras fysiskt och behövde därför digitaliseras. STADs medarbetare och övriga föreläsare (dvs. alkoholhandläggare från kommunens tillståndsenhet, medicinskt kunnig personal, polis och experter på konflikthantering) utvecklade en digital version under hösten 2020 där föreläsningarna hölls live via zoom. Om det digitala formatet håller lika hög kvalitet som det fysiska formatet, skulle fler kroganställda få möjlighet till utbildning i *Ansvarsfull Alkoholservering*. Många kommuner har endast möjlighet att anordna ett till två utbildningstillfällen per år eftersom de exempelvis ofta har svårt att hitta föreläsare till de olika momenten. STADs digitala utbildningstillfällen skulle kunna vara ett komplement när behovet är större än vad kommunerna kan tillmötesgå. Under pandemin ställde exempelvis flera kommuner in utbildningstillfällen då de inte hade möjlighet att digitalisera utbildningarna. En möjlighet kunde vara att närvara vid STADs utbildning digitalt. Dessutom kunde föreläsare i andra delar av landet lättare delta i

STADs utbildning och genom dialog kunde utbildningar uppdaterats, förbättras och standardiseras nationellt.

## Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med föreliggande projekt är att följa upp den digitala tvådagarsutbildningen i *Ansvarsfull Alkoholservering* genom att jämföra kursutvärderingar mellan den digitala respektive fysiska utbildningen samt genom att undersöka föreläsarnas upplevelse av de båda formaten. Specifika frågeställningar är:

- Vad tyckte krogpersonalen om den digitala utbildningen?
- Är det några skillnader mellan resultaten av de digitala och fysiska kursutvärderingarna?
- Upplever krogpersonal att de har haft nytta av den digitala utbildningen?
- Vilka förslag har krogpersonal för att förbättra den digitala utbildningen?
- Vad tyckte föreläsarna om att hålla i utbildningen digitalt?
- Hur upplever krogpersonal och föreläsare att det går att genomföra gruppdiskussionerna digitalt?

## METOD

Den digitala utbildningen innehåller samma moment som den fysiska utbildningen och är också en tvådagarsutbildning (se Bilaga 1). I princip är de digitala föreläsningarna identiska med respektive fysisk föreläsning och de hålls i live-streamat format via det digitala verktyget zoom. Den största förändringen gjordes i den del som går igenom konflikthantering och bygger på interaktion mellan en skådespelare och deltagare och mellan deltagarna. Passet anpassades till det digitala formatet genom att korta filmer med olika situationer som krogpersonal kan hamna i spelades in. Andra, mindre anpassningar till det digitala formatet beskrivs i följande avsnitt. Innan kursstart mejlades information ut till deltagarna om hur man använder zoom och information om krav på påslagna kamerorna. Föreläsare kunde välja att föreläsa från STADs lokaler eller från sitt hem eller arbetsplats och fick rådgivning kring tekniska lösningar (t.ex. kameran). Föreläsarna uppmuntrades att engagera deltagarna till interaktion. För en felfri uppspelning skickades filmerna, som tidigare hade varit integrerade i powerpoint-presentationerna, som youtube-länkar till deltagarna via zoom-chatten. I den digitala utbildningen behövdes, utöver kursledaren och föreläsarna, en person som regelbundet kontrollerade närvaron, hjälpte till vid tekniska problem, kontrollerade chatten och läste upp deltagarnas frågor samt skickade youtube-länkarna. Både den fysiska och digitala utbildningen innehåller gruppdiskussioner och avslutas med ett prov. Vid godkänt prov får deltagaren ett diplom. Provmomenten, och vid behov omprov, digitaliserades genom användning av en länk till en webbenkät och zoom, där både kameror och ljud behövde vara påslagna.

Kursdeltagarnas bedömning av den digitala utbildningen utvärderades löpande. Efter varje utbildningsdag skickades ett mejl ut till kursdeltagarna där de ombads utvärdera



den specifika utbildningsdagen genom att följa en länk och svara på en webbenkät. Deltagarna genomförde således två kursutvärderingar, en efter varje utbildningsdag. Kursdeltagarna fick svara på frågor om i vilken utsträckning de förstått syftet med utbildningen, vad de tyckte om varje enskild föreläsning och pass (t.ex. gruppdiskussionen), deras bedömning av kunskapshöjning och hur de bedömde hela utbildningen generellt. Frågorna besvarades på liknande sätt med en femgradig skala från 1 (t.ex. "mycket missnöjd") till 5 (t.ex. "mycket nöjd") och följdes av en öppen fråga där deltagarna uppmuntrades att motivera sina svar i fritext. Deltagarna fick även ange vilken typ av verksamhet de jobbade inom, såsom bar/pub, restaurang, nattklubb, hotell eller annat. Samma frågor har tidigare ställts i den fysiska utbildningen via en pappersenkät och dessa kunde användas för att jämföra de båda utbildningsformaten. Dessutom ställdes frågor som specifikt gällde den digitala utbildningen, så som hur deltagarna upplevde möjligheten att kommunicera med föreläsaren eller ställa frågor i chatt-funktionen, samt om pauserna var tillräckliga eller om utbildningsdagarna skulle ha delats upp på flera tillfällen. För att få en hög svarsfrekvens avsattes tid där deltagarna fick fylla i webbenkäten. Föreläsarna kontaktades via mejl och ombads att följa en länk och svara på en webbenkät.

Värden från de femgradiga svarsalternativen är på en så kallad ordinalskala, vilket medför att tester baserade på medelvärden inte kan användas. Istället användes median och Mann-Whitney U-test för att jämföra skattningen av den fysiska respektive digitala utbildningen (SPSS). För att undersöka om en eventuellt statistiskt signifikant skillnad mellan utbildningsformaten är av en betydelsefull storlek beräknades effektstorleken (Cohen's d) baserad på Mann-Whitney U-test. Effektstorlekar mindre än 0,2 tolkades som ingen effekt (dvs. ingen skillnad mellan de båda utbildningsformaten) medan en effektstorlek mellan 0,2–0,4 tolkades som en liten effekt (dvs. en mindre skillnad mellan de båda utbildningsformaten).

## RESULTAT

Under utvärderingsperioden hölls 10 digitala utbildningar från november 2020 till november 2021. Totalt deltog 307 personer i de digitala utbildningarna och av dessa besvarade 182 deltagare kursutvärderingen (svarsfrekvens 59%) som genomfördes via webbenkät. Som jämförelse användes de kursutvärderingar som samlades in under 2019 då 14 fysiska utbildningar hölls. Totalt deltog 579 personer på dessa fysiska utbildningar och av dessa besvarade 536 personer kursutvärderingen (svarsfrekvens 93%) som genomfördes fysiskt i klassrumsmiljö. Vissa frågor besvarades dock inte av alla som svarade på kursutvärderingarna. Likt de fysiska utbildningstillfällena var de flesta deltagare på de digitala utbildningarna verksamma på restaurang och bar och färre jobbade på hotell och nattklubb. Andelen deltagare från nattklubb var mindre på de digitala utbildningarna jämfört med de fysiska vilket troligen är en konsekvens av de restriktioner som var gällande under 2021.

## Jämförelse mellan deltagarnas upplevelse av den digitala och fysiska utbildningen

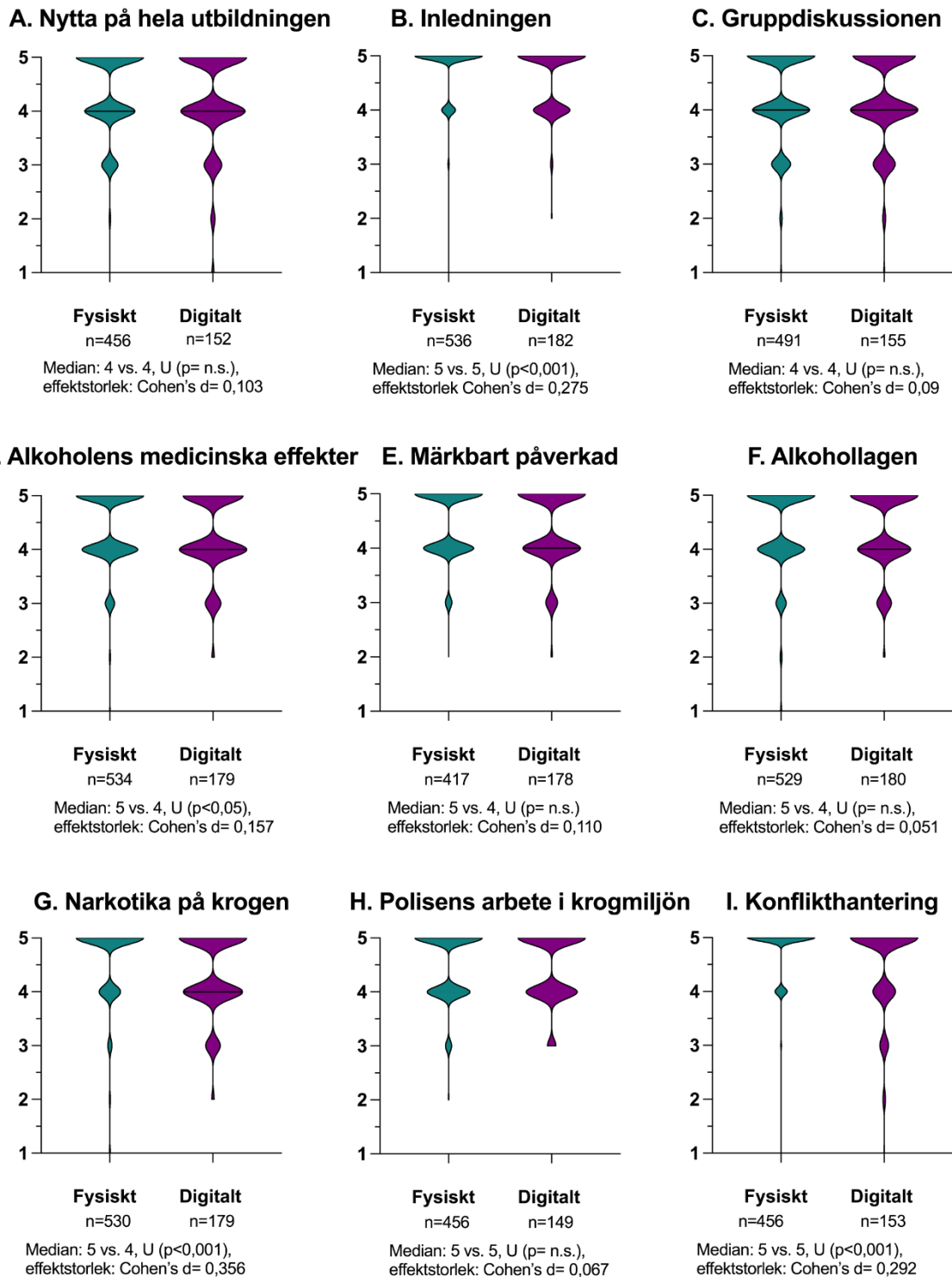
Deltagarna på den fysiska och digitala utbildningen fick skatta i vilken utsträckning de hade nytta av respektive utbildning i sina arbeten (Fig. 1A). Deltagare kunde välja mellan fem svarsalternativ från 1 ("I mycket liten utsträckning") till 5 ("I mycket stor utsträckning"). En majoritet av deltagarna upplevde att de hade stor nytta av utbildningen oavsett utbildningsformat och det fanns ingen signifikant skillnad mellan formaten ( $p=0,166$ ) som också indikeras av effektstorleken på 0,10. Dessutom kommenterade många deltagare att de tyckte att den digitala utbildningen och föreläsarna var bra samt att innehållet var intressant. Några deltagare nämnde dock att de hade önskat en kortare digital utbildning med bara den allra viktigaste informationen.

Deltagarna fick också skatta varje föreläsning eller pass för sig och svarsalternativen gick från 1 ("Mycket missnöjd" till 5 ("Mycket nöjd"). Höga skattningar erhöles från majoriteten av deltagarna och medianen var 4 eller 5 (Fig. 1B-I). En jämförelse mellan de båda utbildningsformaten kan göras med Mann-Whitney U och följande digitala föreläsningar skattades signifikant lägre jämfört med det fysiska formatet: Inledningen (förståelse med syftet av utbildningen,  $p<0,001$ ), Alkoholens medicinska effekter ( $p=0,021$ ), Narkotika på krogen ( $p<0,001$ ) och Konflikthantering ( $p<0,001$ ). Dock visar effektstorlekar att dessa skillnader var små (Fig. 1B "Inledningen", 1G "Narkotika på krogen" och 1I "Konflikthantering") eller inga alls (Fig. 1D "Alkoholens medicinska effekter").

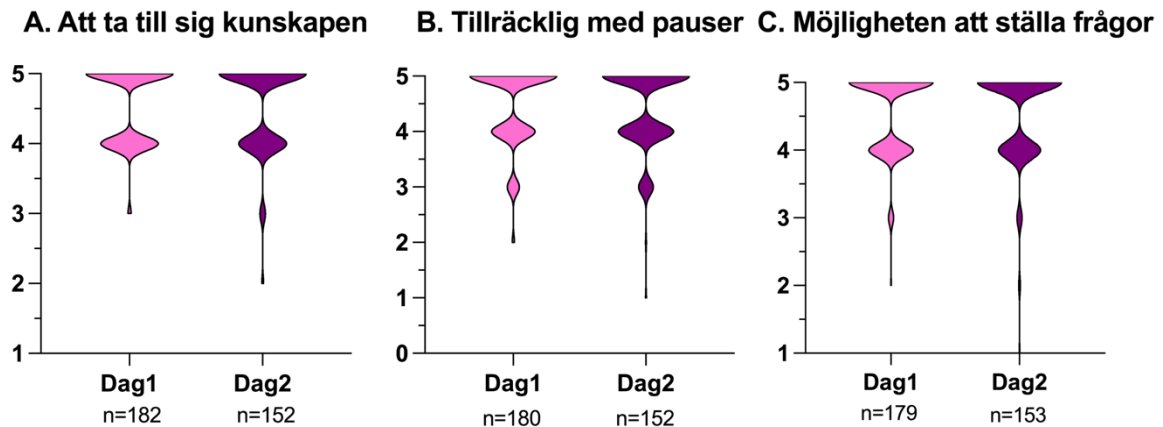
## Deltagarnas upplevelse av det digitala formatet

För att utvärdera deltagarnas upplevelse av det digitala formatet ställdes frågor kring möjlighet att ta till sig kunskapen, fördelning av pauser och kommunikation mellan deltagare och föreläsarna. Dessutom analyserades kommentarerna som deltagarna lämnade kring dessa frågor. De flesta deltagarna upplevde att de hade tagit till sig kunskapen på ett bra sätt (Fig. 2A, median 5). Många deltagare lämnade positiva kommentarer och skrev att de lärde sig nytt, gillade kombinationen av föreläsningar och diskussioner och tyckte att innehållet var bra. Flera uppskattade konflikthanteringspasset där de lärde sig hur de kunde hantera olika situationer med gäster.

Majoriteten tyckte att utbildningen hade tillräckligt med pauser (Fig. 2B, median 5), vilket också återspeglades i kommentarerna. Pauserna upplevdes som nödvändiga för att hålla koncentrationen och var uppskattade. Ett fåtal deltagare beskrev dock att de skulle ha uppskattat lite längre pauser eller uttryckte svårigheter med att hålla fokus. Nästan alla deltagare (91.5%) tyckte att utbildningen inte behövde delas upp på flera



**Figur 1.** Deltagarnas upplevelse av den digitala och fysiska utbildningen. Svarsalternativen var: "Mycket missnöjd" (1), "Missnöjd" (2), "Varken nöjd eller missnöjd" (3), "Nöjd" (4) och "Mycket nöjd" (5). Resultaten presenteras i ett violindiagram där storlek på varje bubbla presenterar antal personer som angav respektive poäng och medianen anges i undertext och som en linje.



**Figur 2.** Deltagarnas upplevelse av olika aspekter i den digitala utbildningen. Svartalternativen var: "Mycket missnöjd" (1), "Missnöjd" (2), "Varken nöjd eller missnöjd" (3), "Nöjd" (4) och "Mycket nöjd" (5). Resultaten presenteras i ett violindiagram där storlek på varje bubbla presenterar antal personer som angav respektive poäng och medianen anges i undertext och som en linje.

dagar. Deltagarna tyckte att möjligheten till att ställa frågor var god (Fig. 2C, median 5). Deltagarna gillade att det fanns möjlighet att både ställa frågor direkt (genom att slå på sin mikrofon) och via chatten där en STAD-medarbetare läste frågorna högt till föreläsarna. Flera tyckte att möjligheten att på ett mer anonymt sätt ställa frågor via chatt höjde motivationen att ställa frågor. Vissa föreslog dock att föreläsarna kunde ha höjt interaktionen ytterligare genom att uppmuntra till "räcka upp handen" funktionen och andra digitala reaktioner.

## Föreläsarnas upplevelse av det digitala formatet

Totalt 11 föreläsare kontaktades och ombads svara på frågor om det digitala formatet och 7 besvarade webbenkäten. Föreläsarna uppgav att det digitala formatet överlag fungerade bra. Trots att man angav att deltagare ställde frågor, t.ex. via chatt som en STAD medarbetare läste högt, tyckte flera att kommunikationen med deltagare fungerade mindre bra. Man upplevde deltagare som svåra att läsa av, samt mindre aktiva och delaktiga i gruppdiskussionen. Dock tyckte en föreläsare om att kunna se deras namn till skillnad från den fysiska utbildningen. Dessa problem är särskilt framträdande på passet "konflikthantering", som bygger mycket på interaktion med deltagarna. Denna föreläsning tycktes bli mindre livlig via zoom. En föreläsare tycker att det är många punkter som föreläsare måste riktar sin blick till, dvs. kameran, PowerPoint-presentationen och deltagarna, samt eventuella anteckningar. En stor skärm där allt kunde samlas föreslogs och en permanent lokal med bra tekniska lösningar önskades av en annan. En föreläsare hade bra erfarenhet och kommunikation med deltagare i en annan extern hybridföreläsning där stora skärmar användes. Merparten tycker att det blev lite mer tidseffektivt att föreläsa digitalt. Majoriteten föredrog det fysiska utbildningsformatet men uppskattade att föreläsningen kunde fortsätta under pandemin och poängterade att formatet kunde öka tillgängligheten till utbildningen. Nästan alla tyckte dock att kvaliteten på den digitala utbildningen blir lite

sämre jämfört med den fysiska utbildningen men att deltagarna lärde sig samma kunskap. Mest påverkades inläringen även här på passet "konflikthantering", som baserades mer på träning och praktisk tillämpning av kunskapen än förmedling av information.

## DISKUSSION

Utbildning av krogpersonal är en viktig del av *Ansvarsfull Alkoholservering*. Under pandemin kunde inte den fysiska tvådagarsutbildningen hållas på plats. Utbildningen gjordes därför om till en digital version som kunde erbjudas på distans. Det digitala formatet innebar föreläsningar, pass och diskussioner som hölls via zoom, samt en större användning av inspelade filmklipp. Detta projekt följde upp om den digitala utbildningen är likvärdig den fysiska utbildningen genom att undersöka hur kursdeltagarna och föreläsarna upplever det digitala respektive fysiska formatet.

Resultaten visar att deltagare som hade gått den digitala utbildningen skattade detta format i princip lika högt som deltagare som tidigare hade gått den fysiska utbildningen. Nyttan av de båda formaten upplevdes likvärdig och alla pass och föreläsare fick höga poäng i båda formaten. Trots att det vid några föreläsningar upptäcktes statistiskt signifikanta skillnader i skattningen mellan formaten, var effektstorleken liten och skillnaden därmed av mindre betydelse. Kursdeltagare tyckte överlag att de tog till sig kunskapen på ett bra sätt, att pauserna var tillräckliga och att kommunikationen med föreläsarna fungerade bra.

Föreläsarna tyckte att den digitala utbildningen i princip lever upp till samma kvalitet som den fysiska utbildningen. Trots ansträngningar att digitalisera passen "konflikthantering" som baserades mer på träning än kunskapsförmedling, fanns oro bland föreläsarna kring dess likvärdighet med den fysiska utbildningen. Trots denna oro skattade kursdeltagare passet lika högt oavsett format. Flera föreläsare tyckte att kommunikationen med kursdeltagarna fungerade en aning sämre. Trots att föreläsarna föredrog det fysiska formatet, uppskattade de att utbildningar kunde fortsätta under pandemin. Vissa föreslog en hybridlösning, så att fler kroganställda (och inte bara i Stockholm) hade möjlighet att utbilda sig.

Sammanfattningsvis visar studien att den digitala utbildningen är likvärdig den fysiska utbildningen. Detta är viktig kunskap som motiverar att utbildningar kan fortsätta i digitalt format när fysiska utbildningar inte är möjliga, eller för att öka tillgängligheten av en utbildning. Krogpersonal som var utbildade i *Ansvarsfull Alkoholservering* behövdes eftersom krogar hade öppet även under pandemin (även om öppettiderna var begränsade och nattklubbar var stängda). När restriktioner hävs ökar dessutom antal besökare i nöjesmiljöer och därmed förväntas alkoholkonsumtionen och alkoholrelaterade problem öka, såsom olyckor och våld, varför det är viktigt att krogpersonal utbildas. Genom flera olika åtgärder såsom servering av mat och alkoholfria drycker samt neka alkoholservering till påverkade gäster, lär sig personal att förebygga överkonsumtion bland gästerna och därmed de alkoholrelaterade problemen.

Detta är särskilt viktigt i tider när vården är överbelastad och vårdpersonalen utarbetad som under och efter en pandemi.

Föreläsarna ansåg att det digitala formatet till viss del är tidseffektivt. Tidseffektiviteten kan vara av större betydelse i andra delar av landet där exempelvis resvägar är längre. *Ansvarsfull Alkoholservering* används i över 200 kommuner i Sverige. En digital lösning ökar inte bara tillgängligheten för föreläsare, men också för kursdeltagare. Detta är särskilt viktigt då många kommuner har svårt att hitta föreläsare och därmed har svårt att regelbundet erbjuda utbildningen. En digital utbildning möjliggör att krogpersonal kan delta i utbildningar som anordnas i andra kommuner eller i andra regioner. En annan möjlighet kan också vara att delta på utbildningar som STAD anordnar, antingen helt digitalt eller i en hybridlösning där en lokal fysisk utbildning kompletteras med förinspelade föreläsningar från STAD. Vår förhoppning är att i framtiden ha möjlighet att utveckla en hybridlösning. Digitala utbildningar och hybridlösningar skulle vara ett led i en kvalitetssäkring av *Ansvarsfull Alkoholservering*. Idag saknas en nationell samordnande roll kring metoden och personella och finansiella resurser saknas därför för detta. För att metoden ska nå sin fulla potential vore det önskvärt att STAD får ett nationellt uppdrag att sprida, förvalta och kvalitetssäkra *Ansvarsfull Alkoholservering*.

## REFERENSER

1. Wallin E, Gripenberg J, Andréasson S. Too drunk for a beer? A study of overserving in Stockholm. *Addiction*. 2002 Jul;97(7):901–7.
2. Wallin E, Gripenberg J, Andréasson S. Overserving at licensed premises in Stockholm: effects of a community action program. *J Stud Alcohol*. 2005 Nov;66(6):806–14.
3. Wallin E, Andréasson S. Can I have a beer, please? A study of alcohol service to young adults on licensed premises in Stockholm. *Prev Sci*. 2004 Dec;5(4):221–9.
4. Wallin E, Norström T, Andréasson S. Alcohol prevention targeting licensed premises: a study of effects on violence. *J Stud Alcohol*. 2003 Mar;64(2):270–7.
5. Månsdotter AM, Rydberg MK, Wallin E, Lindholm LA, Andréasson S. A cost-effectiveness analysis of alcohol prevention targeting licensed premises. *Eur J Public Health*. 2007 Dec;17(6):618–23.
6. Möhle M, Nijkamp L, de Greeff J, Mulder J. STAD in Europe: a manual for communities preventing alcohol related harm. - *Drugs and Alcohol*. STAD in Europe; 2019 Apr.
7. Quigg Z, Butler N, Bates R, Ross-Houle K, Bellis MA. STAD in Europe (Evaluation Report). PHI, Faculty of Education, Health and Community, Liverpool John Moores University;; 2019 Mar.
8. Duch M, Gervilla E, Juan M, Guimarães C, Kefauver M, Elgán TH, et al. Effectiveness of a Community-Based Intervention to Increase Supermarket Vendors' Compliance with Age Restrictions for Alcohol Sales in Spain: A Pilot Study. *Int J Environ Res Public Health*. 2020 Aug 18;17(16).

# BILAGA 1



## Utbildning i Ansvarfull Alkoholservice

### Dag 1

- 9.00-9.30** Kursens syfte och innehåll  
*STAD*
- 9.30-10.15** Alkohol på gott och ont  
*STAD*
- 10.15-10.35** Märkbart påverkad  
*STAD*
- 10.35-10.45** Rast
- 10.45-12.30** Alkohollagen  
*Tillståndsenheten, Stockholm*
- 12.30-13.30** Lunch
- 13.30-14.30** Polisens arbete i krogmiljö  
*Polisen*
- 14.30-16.30** Gruppdiskussion  
*STAD*
- 16.30** Utvärdering av dagen

### Dag 2

- 09.00-10.10** Narkotika på krogen  
*Polisen*
- 10.10-10.20** Rast
- 10.20-11.00** Skriftligt prov  
*STAD*
- 11.00-11.30** Genomgång av prov
- 11.30-12.30** Lunch
- 12.30-16.30** Konflikthantering  
*Cavena utveckling*
- 16.30** Utvärdering av dagen

